

Sotsiaalministeerium

Eesti Naisteühenduste Ümarlaua ja Eesti Naiste Varjupaikade Liidu seisukohad
perelepitusseaduse eelnõu kohta

25.05.2021

Täname võimaluse eest anda sisendit meile väga olulise eelnõu kohta. Oleme alates 2016. aastal esitatud väljatöötamiskavatsusest tähelepanelikult jälginud eelnõu arengut. Samuti osalesime alates eelmise aasta suvest aktiivselt Siseministeeriumi poolt kokku kutsutud töörühmas ning esitasime omalt poolt hulgaliselt ettepanekuid eelnõu esialgsesse varianti. Meil on hea meel näha, et paljusid neist ettepanekutest on arvesse võetud.

Järgnevalt esitame oma tähelepanekud konkreetsete teemade kaupa. Toetame valikut, et seaduse reguleerimisalaks on selgelt määratletud riikliku perelepitusteenuse osutamine. Seadusega ei tohiks mingil moel piirata väljaspool riiklikku süsteemi tegutsevate (pere)lepitajate tegevust.

Toetame seaduse kohaldamisala senisest selgemat piiritlemist ja Sotsiaalkindlustusameti määratlemist lepitusorganina.

Toetame lapse ärakuulamise vajaduse selget esiletoomist eelnõus ja ka võimalust korraldada seda koostöös teiste spetsialistidega, et vältida korduvat traumeerimist.

Küsitav on meie hinnangul § 6 lg 2 toodud eksami sooritamise nõue riikliku teenuse osutamiseks praegu aktiivselt tegutsevatele kutseregistris registreeritud lepitajatele. Meile jääb arusaamatuks, kes SKA poolt oleks pädev sellist eksamit korraldama?

Samuti on küsitav vanemluskokkuleppe kinnitamata jätmise, sh hooldusõiguse muutmise õiguse andmine SKA-le (ehk ühele koordinaatorina tegutsevatele ametnikule). Niisugune õigus peaks siiski jääma kohtule, kellel on volitused koguda täiendavaid tõendeid, kuulata ära osapooli ja lapsi. Seda eeldusel, et teenust osutavad lepitajad on piisavalt hästi koolitatud ja suudavad suunata vanemaid laste huve parimal viisil arvestavate kokkulepeteni.

Toetame lähisuhtevägivalla juhtumite käsitlemist perelepituse erijuhtumitena. Kindlasti peaks aga seaduses (mitte selle seletuskirjas) olema selgelt sõnastatud, et lähisuhtevägivalla korral on perelepituses osalemine vabatahtlik. Samuti näeme vajadust selgelt välja tuua võimalused, kuidas ohver saab kogetud vägivallast, sh vaimsest vägivallast, turvaliselt teada anda, nt teisest osapoolt eraldi toimival eelkohtumisel koordinaatoriga või veebiküsimustiku kaudu. Sobiva küsimustiku võimaliku vägivalla tuvastamiseks valmistab selleks ette Siseministeerium, tegime sellesse ka omapoolseid täiendusettepanekuid.

Ka vabatahtliku osalemise korral peab olema tagatud võimalus kogu protsess viia läbi ilma ohvri vahetu kohtumiseta teise osapooliga. Samuti peab olema tagatud võimalus ohvri soovil kaasata protsessi ka teine lepitaja või tugiisik ning igal ajal lepitusprotsess katkestada. Teeme ettepaneku need võimalused sätestada sõnaselgelt seaduse tekstis, mitte seletuskirjas. Vastasel korral ei oleks uue loodava riikliku teenuse osutamisel välistatud vägivalda kogenud inimeste taasohvristamine.

Rakendusaktidega seoses teeb meid murelikuks olukord, kus põhi- ja täiendkoolituste sisu pole määruse eelnõus välja toodud. Esialgne Siseministeeriumi poolt koostatud määruse variant oli selles suhtes sisukam.

Oleme mures praeguse olukorra pärast, kus SKA hankega tellitud perelepitajate baaskoolituse sisu kattub avalikult kättesaadava info põhjal praktiliselt suures osas seni ühe organisatsiooni (mille juhatuse liige töötas SKAs) poolt Eestis pakutud koolitusega. Sellise traditsioonilise koolituse läbimisel ei omanda tulevased riikliku teenuse osutajad hädavajalikke teadmisi vägivaldsete suhtedünaamikate märkamiseks ja jätkuda saab senine olukord, kus perelepituse protsessis ignoreeritakse vaimset vägivalda.

Teeme ettepaneku koolituste sisu määruse eelnõus selgelt lahti kirjutada.

Oleme mures eelnõus välja pakutud TSKM § 561 uue sõnastuse pärast, millega jäetakse kohtunikele võimalus suunata osapooled ainult SKA poolt osutatava riikliku perelepituse teenuse juurde.

Sellega piiratakse inimeste õigust ise valida neile sobiv teenuseosutaja ja loodaks sisuliselt riiklik teenusemonopol, sh pandaks ka suurem koormus riigieelarvele.

Samal ajal aga jäetakse kasutamata nii suure hulga praegu kutseregistris registreeritud ja suurte töökogemustega perelepitajate kui ka advokaatide, juristide jt spetsialistide potentsiaal, kes seni on edukalt tegutsenud lepitusseaduse alusel.

Teeme ettepaneku sõnastust täpsustada.

Arvestades loodava riikliku teenuse tegelikku sisu teeme ettepaneku nimetada seadus ümber Vanemluskokkuleppe seaduseks ja teenus vanemluskokkuleppe vahendamise teenuseseks.

Loodame, et Sotsiaalministeerium võtab meie ettepanekuid seaduse lõpliku teksti koostamisel arvesse.

Omalt poolt oleme valmis jätkuvalt oma kogemusi ja teadmisi panustama riikliku teenuse osutajatele mõeldud juhiste väljatöötamisse, koolituskavade koostamisse ja koolitamisse, et tagada lähisuhtevägivalla juhtudel ohvrite täielik turvalisus teenuse osutamise protsessis. Nagu oleme SKA-le teada andnud, tegelesime eelmise aasta lõpus omal algatusel vastava teenuse disainimisega ning oleme valmis oma töö tulemusi nendega jagama.

Lugupidamisega

Eha Reitelmann, ENÜ peasekretär
enu@enu.ee

Merle Albrant, ENVL juhatuse liige
info@naisteliin.ee